

William Shakespeare

DE TRAGEDIE VAN CORIOLANUS

Vertaling Tom Kleijn

DRAMATIS PERSONAE

CAIUS MARTIUS, *later Caius Martius Coriolanus.*
TITUS LARTIUS en COMINIUS, *generaals tegen de Volscen.*
MENENIUS AGRIPPA, *vriend van Coriolanus.*
SICINIUS VELUTUS en JUNIUS BRUTUS,

volkstribunen.

DE JONGE MARTIUS, *zoon van Coriolanus.*

Een Romeinse Heraut.

TULLUS AUFIDIUS, *generaal van de Volscen.*

Luitenant van Aufidius.

Samenzweeiders met Aufidius.

Adrian, een Volsciër

Een Burger van Antium

Twee Volscische Wachten

VOLUMNIA, *moeder van Coriolanus.*

VIRGILIA, *vrouw van Coriolanus.*

VALERIA, *vriendin van Virgilia.*

Edelvrouw in het gevolg van Virgilia.

*Romeinse en Volscische Senatoren, Patriciërs, Ædiles, Lictores, Soldaten,
Burgers, Boodschappers, Dienaren van Aufidius en andere Bedienden.*

TONEEL : Rome en omgeving; Corioles en omgeving; Antium.

EERSTE BEDRIJF
SCÈNE 1

*Een groep opstandige Burgers komt op met stokken, knuppels
en andere wapens.*

EERSTE BURGER

Voor we één stap verder zetten, luister eerst naar mij.

ALLEN

Zeg op, zeg op.

EERSTE BURGER

Jullie zijn allemaal vastbesloten liever te sterven dan te creperen van de
honger?

ALLEN

Vastbesloten, vastbesloten.

EERSTE BURGER

En, jullie weten dat Caius Martius de grootste vijand van het volk is.

ALLEN

Dat weten we, dat weten we.

EERSTE BURGER

Laten we hem vermoorden, dan bepalen wij de prijs van het graan. Iedereen
het daarmee eens?

ALLEN

Genoeg gepraat! Laten we het doen. Kom mee! Kom mee!

TWEEDE BURGER

Een woord nog, goede burgers.

EERSTE BURGER

Wij worden beschouwd als slechte burgers en de patriciërs doen het goed.
Waar de heersende klasse zich aan overeet, zou ons helpen. Als zij ons hun
overtollig voedsel gaven zolang het nog eetbaar is, dan zouden we tenminste
kunnen denken dat ze ons uit medemenselijkheid te hulp schieten. Maar zij
vinden ons te kostbaar. Uit de armoe die ons teistert, de kern van onze
ellende, kunnen zij berekenen hoe goed ze het hebben: ons lijden is hun
winst. Laat ons dit met knuppels wreken, voor we zo mager zijn als een lat.
Want de goden weten het, ik zeg dit uit hongers naar brood en niet uit dorst
naar wraak.

TWEEDE BURGER

Hebben jullie het speciaal op Caius Martius voorzien?

ALLEN

Op hem vooral. Hij gedraagt zich als een hond tegen het gewone volk.

TWEEDE BURGER

Weten jullie ook wat voor diensten die hij zijn land bewezen heeft?

EERSTE BURGER

Jazeker, en we zouden hem er graag voor loven, als hij zichzelf niet al zo
ruim beloond had met hooghartigheid.

TWEEDE BURGER

Nee, spreek niet zo boosaardig over hem.

EERSTE BURGER

Ik zeg je, wat hij zo roemrijk heeft gedaan, heeft hij hierom gedaan: hoewel
de meeste mensen zeggen dat hij het voor het vaderland deed, deed hij het

voor zijn moeder en ook om zijn trots te voeden, want hij is net zo trots als dat hij moedig is.

TWEEDE BURGER

Wat hij in zijn karakter niet kan verhelpen, houd jij voor een ondeugd. Maar je kunt in elk geval niet zeggen dat hij hebzuchtig is.

EERSTE BURGER

Dat kan ik niet, maar zit daarom nog niet zonder beschuldigingen. Hij heeft zoveel fouten, het is te vermoeiend om die allemaal op te sommen.

Geschreeuw van achteren.

Wat is dat voor geschreeuw? Aan de andere kant van de stad is al oproer.

Wat staan we hier nog te wauwelen? Naar het Capitool!

ALLEN

Kom, kom.

EERSTE BURGER

Wacht, wie komt daar?

MENENIUS AGRIPPA komt op.

TWEEDE BURGER

De waardige Menenius Agrippa, iemand die altijd van het volk gehouden heeft.

EERSTE BURGER

Hij is tenminste eerlijk, waren ze allemaal maar zo!

MENENIUS

Wat is er aan de hand, mijn landgenoten? Waar moet dat heen Met stokken en met knuppels? De oorzaak? Zeg het, alsjeblieft.

EERSTE BURGER

De Senaat weet wat we willen, ze hebben al twee weken een vermoeden over onze plannen, die wij hun nu in daden zullen laten zien. Zij beweren dat arme klagers een kwade adem hebben: ze komen nu te weten dat we ook kwade armen hebben.

MENENIUS

Waarom mannen, mijn goede vrienden, mijn rechtschappen burenen, Willen jullie jezelf te gronde richten?

EERSTE BURGER

Dat kunnen we niet, heer, dat zijn we al.

MENENIUS

Geloof me, vrienden, zeer menslievend dragen
De patriciërs zorg voor jullie. Voor wat je nodig hebt,
Voor jullie armoede onder deze schaarste, kun je net zo goed
De hemel met je stok te lijf gaan dan die
Te verheffen tegen de Romeinse staat, die haar
Eigen weg vervolgt en eerder tienduizend schakels
Van een veel sterkere linie breekt dan jullie ooit met jullie
Opgeworpen barricades kunnen vormen. Want van de goden,
Niet van de patriciërs, komt de schaarste. Kniel dus voor hen,
Want met kwade armen kun je dat niet verhelpen.
Helaas, door ellende worden jullie meegesleept
Naar waar nog meer ellende wacht; jullie belasteren
De stuurlui van de staat, die als vaders om je geven,
Terwijl je hen als vijanden vervloekt.

EERSTE BURGER

Om ons geven? Schei toch uit! Ze hebben nooit om ons gegeven. Ze laten ons verhongeren terwijl hun voorraadschuren afgeladen zijn met graan. Ze vaardigen verordeningen tegen woeker uit om de woekeraars te steunen; trekken elke dag een goede wet tegen de rijken in en leggen elke dag nog strengere voorschriften op om de armen te ketenen en in toom te houden. Als de oorlog ons niet opvreet, dan doen zij het wel. Dat is de liefde die ze voor ons voelen.

MENENIUS

Ofwel moeten jullie nu bekennen
Dat jullie heel kwaadwillig zijn, of
Ik beschuldig jullie nu van dwaasheid. Ik zal jullie
Een aardig verhaal vertellen; misschien is 't al bekend,
Maar omdat het mijn bedoeling weergeeft, zal ik
Het nog eens ten gehore brengen.

EERSTE BURGER

We zullen ernaar luisteren, heer. Toch moet u niet denken dat u ons onrecht met een verhaaltje weg kunt toveren; maar, alstublieft, vertelt u maar.

MENENIUS

Er was eens een tijd waarin alle lichaamsdelen
In opstand kwamen tegen de buik. De aanklacht luidde,
Dat hij daar maar als een draaikolk midden
In het lichaam lag, lui en inactief,
Voortdurend voedsel opnam en nooit werk verrichtte
Zoals de rest, terwijl de andere lichaamsdelen
Zagen en hoorden, dachten, bevalen, liepen en voelden
En door wederzijdse ondersteuning hun bijdrage
Aan de eetlust en het algemene welzijn
Van het hele lichaam leverden. Daarop zei de buik -

EERSTE BURGER

En, meneer, welk antwoord gaf de buik?

MENENIUS

Meneer, ik zal het u zeggen. Met een soort glimlach,
Die niet van harte ging, maar gewoon zo –
Want kijk, ik kan de buik laten glimlachen,
En laten praten ook – antwoordde hij uitdagend
Aan de ontevreden ledematen, de opstandige delen
Die jaloers waren op zijn menu; net zo gepast,
Zoals jullie onze senatoren belasteren, omdat
Zij niet zoals jullie zijn.

EERSTE BURGER

Uw buik antwoordde – wat?

Aan 't koninklijk gekroonde hoofd, het waakzaam oog,
Het verstandige hart, aan onze soldaat de arm,
Aan ons ros het been, de tong onze trompetter,
Met andere strijdmiddelen en kleine helpers
In dit ons maaksel, dat ze maar –

MENENIUS

Wat dan?

Nee maar, deze kerel praat! Wat dan? wat dan?

EERSTE BURGER

Door die veelvraat van een buik, die afvalput,
Ingeperkt worden –

MENENIUS En, wat dan?

EERSTE BURGER

Die andere krachten, als zij zo klaagden,
Wat kon de buik voor antwoord geven?

MENENIUS Ik zeg het,
Als je me een kleine hoeveelheid(waarvan je weinig hebt)
Geduld verschaft, dan hoor je het antwoord van de buik.

EERSTE BURGER

Het kost u heel wat tijd.

MENENIUS Let hier wel op, mijn vriend;
Die diep ernstige buik van u was omzichtig,
Niet snel als zijn beschuldigers, en antwoordde zo:
'Het is zeer waar, mijn ingelijfde vrienden,
Dat ik als eerste al het voedsel krijg
Waar jullie allemaal van leven. En dat is ook juist,
Want ik ben de voorraadschuur en werkplaats
Van het lichaam. Want jullie weten toch,
Ik stuur het door de stromen van het bloed
Zelfs naar het hof - het hart -, en naar de troon - het brein.
En door de gangen en de bijgebouwen van ons lijf
Ontvangt zowel de sterkste zenuw als het kleinste bloedvat
Van mij zijn juiste middel van bestaan,
Waarvan ze leven. En omdat het allemaal tegelijk gaat,
Kunnen jullie, goede vrienden,' – dit zegt de buik, let op –

EERSTE BURGER

Ja, meneer; goed, goed.

MENENIUS Omdat het allemaal tegelijk gaat,
Niet zien wat ik aan ieder geef
Maar uit mijn boekhouding mag blijken, dat iedereen
Van mij het meel van iedereen ontvangt
En mij met het kaf laat zitten.' Wat vinden jullie ervan?

EERSTE BURGER

Het was een antwoord. Hoe werkt het dan?

MENENIUS

De senatoren van Rome zijn deze goede buik,
En jullie de opstandige ledematen: want let maar
Op hun zorgen en hun goed raad, verteer de dingen correct.
Als het om het heil van het geheel gaat, dan zul je zien
Dat geen enkel publiek profijt dat jullie ontvangen
Niet van hen vandaan naar jullie komt,
En nergens van jullie vandaan. Wat vind jij,
Jij, de grote teen van dit gezelschap?

EERSTE BURGER

Ik, de grote teen? Waarom de grote teen?

MENENIUS

Omdat jij, als een van de laagste, gemeenste, armste
Deelnemers aan deze wijze opstand, het verst vooruit loopt.

Jij, schurk, die het minst bereid is om te rennen,
 Voert de meute aan, als er ergens iets te halen valt.
 Houd jullie stok en staven maar vast klaar;
 Want Rome en haar ratten staan op het punt van oorlog
 En een van twee zal moeten wijken.

CAIUS MARTIUS komt op.

Gegroet, edele Martius.

MARTIUS

Dank. Wat is er aan de hand, ontevreden tuig,
 Krabben aan dat dunne korstje van jullie mening
 En klagen meteen over schurft?

EERSTE BURGER Een vriendelijk woord, zoals altijd.

MARTIUS

Wie een vriendelijk woord voor jullie over heeft, prijst
 Over zijn eigen afschuw heen. Wat willen jullie, straathonden,
 Die niet van vrede noch van oorlog houden?
 Het een maakt jullie bang, het andere arrogant.
 Wie vertrouwen stelt in jullie, vindt waar hij leeuwen zoekt,
 Alleen maar bange hazen; waar vossen, ganzen.
 Jullie zijn niet betrouwbaarder, nee,
 Dan een gloeiend kooltje op 't ijs of hagelstenen in de zon.
 Deugdzaam vinden jullie het die man te prijzen
 Die voor zijn misdaad is gestraft en dan te schelden,
 Omdat het recht hem greep. Wie roem verdient,
 Kan rekenen op jullie haat; en jullie wensen lijken
 Op de eetlust van een zieke, die het meest verlangt naar
 Wat zijn kwaal verergert. Hij die afhankelijk is
 Van jullie gunsten, moet met loden vinnen zwemmen
 En eiken omhakken met een riet.
 Jullie vertrouwen? Aan de galg met jullie!
 Elke minuut veranderen jullie van gedachten
 En is hij edel die zojuist gehaat werd en
 Een ander slecht die vlak ervoor de held was. Wat moet dat,
 Dat jullie op verschillende plaatsen in de stad
 Aan het schreeuwen zijn tegen de nobele Senaat,
 De enige macht die jullie (op de goden na)
 Nog enigszins ontzag inboezemt, zodat je elkaar
 Niet meteen verslindt? Wat willen ze?

MENENIUS

Graan tegen hun eigen prijs, waarvan er, zeggen ze,
 In de stad voldoende opgeslagen ligt.

MARTIUS

Aan de galg ermee!

Zeggen ze dat! Ze zitten thuis bij het vuur en denken daar
 Precies te weten wat er op het Capitool gebeurt: wie wint,
 Wie stevig in 't zadel zit en wie verliest? Ze kiezen voor een klik
 En sluiten willekeurig huwelijken; versterken een partij
 En lappen hen die niet meer in de gunst staan
 Aan hun opgelapte laars? Ze zeggen dat er graan genoeg is?
 Liet de adel maar haar mededogen varen
 En mij mijn zwaard gebruiken, ik zou duizenden

MARTIUS Ze hebben een leider,
Tullus Aufidius, die het u heel lastig maken kan.
Ik zondig door hem om zijn adel te benijden,
En zou ik iemand anders zijn dan dat ik ben,
Dan zou ik niemand anders willen zijn dan hij.

COMINIUS Jullie hebben met elkaar gevochten!

MARTIUS
Vloog de ene helft van de aarde de andere in de haren en
Hoorde hij bij mij, dan koos ik voor de andere helft
Alleen om strijd met hem te kunnen voeren.
Hij is een leeuw die ik graag jagen mag.

EERSTE SENATOR Dan, waarde Martius,
Sta Cominius bij in deze strijd.

COMINIUS
U heeft dat ooit beloofd.

MARTIUS Dat is zo, Generaal,
En ik houd woord. Titus Lartius, U zult me
Weer zien uithalen naar Tullus Aufidius' gezicht.
Wat, bent u gewond? Doet u niet mee?

LARTIUS Nee, Caius Martius,
Ik leun eerder op een kruk en vecht met de ander,
Dan dat ik deze klus zal missen.

MENENIUS O, ouwe vechtjas!

EERSTE SENATOR
Begeleid ons naar het Capitool, waar naar ik weet
Onze grootste vrienden op ons wachten.

LARTIUS [*Tot Cominius*] Gaat u ons voor,
[*Tot Martius*] Volgt u Cominius, wij volgen u,
U bent die voorrang waard.

COMINIUS Nobele Martius.

EERSTE SENATOR (*tegen de Burgers*)
Weg hier, naar huis, jullie, vooruit!

MARTIUS Nee, laat hen meegaan.
De Volscen hebben graan in overvloed: we nemen deze ratten mee
Om daar hun schuren leeg te knagen. Eerbiedwaardige muiters,
Uw dapperheid komt goed van pas: volg ons alstublieft. *Ze gaan af.*
De Burgers sluipen weg. Sicinius en Brutus blijven achter.

SICINIUS
Is er ooit iemand zo arrogant geweest als deze Martius?

BRUTUS
Er is geen tweede zoals hij.

SICINIUS
Toen wij gekozen werden als tribunen voor het volk -

BRUTUS
Zag jij zijn mond, zijn ogen?

SICINIUS Ja, en hoorde ook zijn hatelijkheden.

BRUTUS
Wanneer hij kwaad is, spaart hij zelfs de goden niet.

SICINIUS
Bespot hij zelfs de kuise maan.

En Titus Lartius, een heel dappere Romein,
Deze drie de leiding hebben bij de voorbereiding,
Waarheen die ook gaat: het meest waarschijnlijk tegen u.
Houd daar rekening mee.'

EERSTE SENATOR Ons leger is te velde.
Maar we hebben er nooit aan getwijfeld dat Rome klaar is
Om ons tegemoet te treden.

AUFIDIUS Evenmin vond u het dwaas
Uw grote bedoelingen te versluieren, totdat ze
Wel aan de dag moesten treden, wat bij de beraming,
Naar het schijnt, Rome al duidelijk werd. Door die ontdekking
Moeten we onze doelstelling wijzigen, dat we veel steden
In wilde nemen, nog bijna voordat Rome wist
Dat we te velde waren.

TWEEDE SENATOR Nobeles Aufidius,
Neemt u het bevel op zich en haast u zich naar uw troepen;
Laat het aan ons over Corioles te waken.
Als zij hun beleg slaan, kom dan met uw leger
Om ons te ontzetten; maar ik denk dat u erachter komt
Dat ze niet op ons zijn voorbereid.

AUFIDIUS O, twijfel daar niet aan,
Ik spreek van zekerheden. Nee meer,
Sommige delen van hun legermacht zijn al op weg
En wel hierheen. Ik laat u, heren.
Als wij en Caius Martius elkaar bij toeval treffen,
Dat is tussen ons bezworen, dan strijden we net zolang
Tot een niet verder kan.

ALLEN De goden staan u bij!

AUFIDIUS

En houden uw eer hoog!

EERSTE SENATOR Vaarwel.

TWEEDE SENATOR Vaarwel.

ALLEN

Vaarwel.

Allen af.

SCÈNE III

*VOLUMNIA en VIRGILIA, moeder en vrouw van MARTIUS, komen op.
Zij gaan op twee lage krukjes zitten en handwerken.*

VOLUMNIA

Alsjeblieft dochter, zing of wees wat opgewekter. Als mijn zoon mijn man was, zou ik blijer zijn met zijn afwezigheid, waarin hij eer verwerft, dan met zijn omhelzingen in bed waar hij alleen liefde kan laten blijken. Toen hij nog een tener kind was en de enige zoon van mijn schoot en zijn jeugdige schoonheid alle blikken naar zich trok en zijn moeder hem zelfs voor aanhoudende koninklijke smeekbeden nog geen uur zou afstaan, toen zag ik al dat eer hem goed zou staan - wanneer hij niet door zucht naar roem gedreven werd, kon hij net zo goed stil als een schilderij aan de muur blijven hangen - en ik liet hem graag het gevaar opzoeken, waar hij waarschijnlijk

faam zou vinden. Ik stuurde hem naar een wrede oorlog en bij zijn
thuiskomst droeg hij het eikenblad om de slapen. Ik zeg je, dochter, ik
danste net zo zeer van vreugde toen ik hoorde dat mijn kind een jongetje
was, als toen ik zag dat hij zichzelf bewezen had als man.

VIRGILIA

Maar als hij bij die onderneming was gesneuveld, mevrouw, wat dan?

VOLUMNIA

Dan zou zijn reputatie mijn zoon geworden zijn, daar had ik dan een
nakomeling in gevonden. Laat ik je oprecht bekennen: als ik een dozijn
zonen had, mij allen even dierbaar als jou en mijn geliefde Martius, dan had
ik liever dat er elf eervol stierven voor het vaderland dan dat er een zich uit
pure wellust dood zou vreten.

Een Edelvrouwe komt op.

EDELVROUWE

Mevrouw, mevrouw Valeria is voor een bezoek gekomen.

VIRGILIA

Staat u mij toe me terug te trekken.

VOLUMNIA

Zeer zeker niet.

Me dunkt, ik hoor tot hier de trommel van je echtgenoot;

Zie hoe hij Aufidius aan zijn haar naar onderen trekt,

De Volscen deinzen terug als kinderen voor een beer.

Me dunkt, ik zie hem stampvoeten en schreeuwen:

'Kom op lafaards, in angst verwekt, hoewel

Jullie in Rome zijn geboren.' Met ijzeren hand

Veegt hij het bloed weg van zijn voorhoofd en vecht verder

Zoals een loonarbeider die alles op één dag moet maaien

Of anders heel zijn loon verliest.

VIRGILIA

Het bloed van zijn voorhoofd? O Jupiter, geen bloed!

VOLUMNIA

Hou op, idioot! Bloed staat een man veel beter

Dan verguldsel op zijn beeld. Hecuba's borsten,

Toen zij Hector zoogde, zagen er niet lieflijker uit

Dan Hectors voorhoofd toen er bloed uit spoot

Op het verachtelijke Griekse zwaard.